

FUNDALUL ECONOMIC AL DOBROGEI ÎN PERIOADA OCUPAȚIEI TRUPELOR BULGARO-GERMANE

conf. univ dr. Pompiliu Golea*

Abstract

The upper title work deals with the economical aspects of the bulgarian-german holding in the WWI of the Dobroudja territory. We underlined the colonization measures taken, based on the temporary holding of Romania. I consider this a very important thing in order to get necessary conclusions for the future.

Keywords: Gross domestic product; Export; Import; Finances; Budget deficit; Peace from Buftea-Bucharest; Memorandum of the German Stage Administration

*

EVOLUȚIA ECONOMICĂ ANTEBELICĂ

Statul național român constituit la 1859 cuprindea o suprafață de 123,4 mii km². În 1913 teritoriul se mărește cu Dobrogea de Sud. În acest areal, economia României cunoaște o dezvoltare ascendentă. În 1878, după cucerirea independenței, Dobrogea revine la patrie, iar cele trei județe din sudul Basarabiei (anterior incluse în Principatul Moldovei) sunt cedate Rusiei, prin Tratatul de la Berlin.

Suprafața României ajunge la 130,2 mii km².

Indicatorul fundamental al aprecierii dezvoltării economice este, fără îndoială, produsul intern brut. Conform datelor preliminariei ale cercetării profesorului Victor Axenciuc¹, produsul intern brut a cunoscut următoarele evoluții:

Tabel. nr. 1 Evoluția PIB –ului în perioada 1862- 1915

Anii	PIB - mild lei	%	Creștere
1862-1866	25,1	100	În acest interval, asistăm la o creștere de 25,90%, ritmul anual de creștere fiind de 0,90%.
1867-1871	28,0	111,55	
1872-1876	31,6	125,90	
1877-1880	38,1	100,00	În acest interval, asistăm la o creștere 129,92% cu un ritm anual de 1,01%.
1881-1884	39,9	104,72	
1885-1889	48,1	126,25	
1890-1894	52,7	138,32	

Anii	PIB - mild lei	%	Creștere
1895-1899	53,6	140,68	
1900-1904	59,5	156,17	
1905-1909	71,5	187,66	
1910-1915	87,6	229,92	

Sursa: prelucrare după seriile statistice din cartea prof Victor Axenciuc, *Produsul intern brut și Venitul Național în România. Estimări asupra perioadei 1862-1947*. Prețurile sunt exprimate în valori echivalente ale anului 1938

PIB-ul prezentat mai sus este consecința unui progres al României fără precedent.

Odată cu încoronarea lui Carol I, s-au creat industriile moderne, de care țara avea nevoie pentru a progresa în stilul european. Transportul modern a progresat în această perioadă. S-au adus primele căi ferate, ce au fost extinse prin toată România de atunci. Din întinsa rețea feroviară s-a constituit Societatea Căile Ferate Române (abreviat C.F.R). Astfel, s-au construit pentru C.F.R garnituri de trenuri ce transportau mărfurile românești în întreaga Europă.

În contextul dezvoltării industriale și a lărgirii pieței interne a avut loc modernizarea telecomunicațiilor și extinderea rețelei de transporturi.

Dobrogea de Nord devine parte a Regatului României după recunoașterea independenței și cedarea Basarabiei de Sud către Imperiul Țarist, prin decizia Congresului de la Berlin (1878) care a urmat Tratatului de pace ruso-turc de la San Stefano (3 martie 1878).

Includerea Dobrogei în Regatul României a sporit importanța economică a statului, deoarece asigura ieșirea directă la mare a statului român. Se construiește Podul de la Cernavodă, pentru asigurarea legăturii feroviare directe cu restul țării, iar orașul Constanța devine principalul port la Marea Neagră. Are loc și o recolonizare sistematică intensă a românilor din alte provincii (în special din Muntenia și a românilor din Transilvania) în Dobrogea, sporind semnificativ ponderea elementului românesc din regiune. Spre deosebire de restul Regatului României, în Dobrogea nu existau latifundii date în arendă, ceea ce a contribuit la crearea unei populații rurale relativ înstărite.

În 1857 autoritățile turce concesionau construirea portului Constanța și a căii ferate Cernavodă-Constanța companiei engleze "Danube and Black Sea

Railway and Kustendge Harbour Company Ltd.". Portul Constanța a beneficiat, pentru prima dată, de amenajări și dotări relativ moderne.

După războiul de Independență, în anul 1878 Dobrogea revine României și, odată cu aceasta, apar primele preocupări pentru construirea unui port care urma să fructifice poziția strategică a Constanței și avântul economic înregistrat de tânărul stat. Constanța a cunoscut o dezvoltare considerabilă ajungând să numere în 1914 o populație de 27.662 locuitori, față de Tulcea care avea 22.186 locuitori. Constanța a ajuns să se afle, după aprecierile specialiștilor, în primele opt orașe ale țării.

Regele Carol I a intuit că portul Constanța "va deveni unul din cele mai însemnate ale Orientului și un izvor de bogăție pentru țara întreagă". Nu fără greutate, regele a convins politicienii de valoarea inestimabilă a proiectului.

În aceste condiții, statul român a răscumpărat instalațiile portuare de la compania engleză, a contactat specialiști străini pentru întocmirea unor proiecte de lărgire a portului și a investit în construirea monumentalului pod de la Cernavodă. La 16 octombrie 1896 a avut loc inaugurarea oficială a lucrărilor de construcție și modernizare a portului Constanța. Lucrările de construcție au început după proiectul inginerului I.B. Cantacuzino și au fost continuate cu modificările propuse de alți doi ingineri români de excepție: Gheorghe Duca și Anghel Saligny. În anul 1899 conducerea lucrărilor portuare a fost preluată de Saligny, constructorul podului de la Cernavodă.

Până în 1909, când a fost inaugurat oficial portul Constanța, s-au efectuat lucrări de dragaj, au fost ridicate digul de larg, cel de intrare, cel de sud și cheurile, au fost construite 6 bazine, rezervoarele de petrol și, nu în ultimul rând, silozurile.

EVOLUȚII ECONOMICE ÎN PERIOADA NEUTRALITĂȚII

Contradicțiile dintre marile puteri, determinate de lupta pentru acapararea piețelor de achiziții resurse și de deșușare a produselor finite, au dus la formarea a două blocuri conflictuale: Tripla Alianță (Puterile Centrale) și Tripla Înțelegere (Antanta).

Lupta dintre ele pentru reîmpărțirea lumii, a provocat Primul Război Mondial.

În primii doi ani, 1914-1916, România a păstrat o atitudine de neutralitate armată. Deși s-a menținut neutră, România a resimțit, de la început, o puternică influență a stării de război asupra vieții sale economice.

Legăturile economice normale cu alte state au fost perturbate, sau întrerupte, ceea ce a avut multiple repercusiuni asupra tuturor ramurilor de activitate. România nu putea rămâne indiferentă sau inactivă față de perspectiva iminentă a intrării în război pentru îndeplinirea idealului național și trebuia, prin urmare, să ia anumite măsuri de pregătire și în domeniul economic.

În industrie, ramurile care își exportau produsele, cum erau industria morăritului, industria petrolului și industria forestieră, au fost rupte de piețele de desfacere tradiționale și, ca urmare, au trebuit să-și reducă producția, concediind și o parte din personal.

Ramurile ce importau materia primă aveau dificultăți mari. În ceea ce privește mașinile, utilajele și piesele de schimb - pe care toate industriile le aduseseră din afară, nu mai puteau fi aduse din import, datorită restricțiilor și întreruperii căilor de comunicații provocate de război. În aceste condiții prețurile la aceste produse, aflate în stocuri, au început să crească vertiginos. Treptat lipsa respectivelor produse s-a accentuat.

În ceea ce privește pregătirea țării pentru război, întreruperea legăturilor cu exteriorul genera mari greutăți deoarece României îi lipseau ramuri cheie ale industriei care să producă pentru apărare. Pentru fabricarea unor materiale de război existau în țară doar trei unități economice specializate: Arsenalul armatei, Pirotehnica Cotroceni și Pulberia Dudești, cu o dotare tehnică precară și cu producție insuficientă.

Un control făcut de oficialități, în august-decembrie 1914, a constatat că nu erau suficiente mijloace moderne de luptă (avioane, artilerie grea, artilerie de munte), și nici din cele „clasice” (puștile, mitralierele, tunurile și muniția aferentă). Procurarea din import a celor necesare era extrem de anevoioasă, autoritățile înțelegând acest lucru și apreciind că România nu era în măsură să ducă un război de lungă durată.

În situația existentă, guvernul a luat măsurile posibile în aceste condiții.

În aprilie 1915 a fost creată „Comisia tehnică industrială”, având ca sarcină să plaseze comenzi pentru armată în industriile existente. De notat este faptul că această comisie avea un caracter consultativ. Constatându-se ineficiența ei, în noiembrie 1915 ea a fost înlocuită cu „Direcția generală a munițiilor”, creată ca organ de decizie în Ministerul de Război. În fruntea ei a fost numit inginerul Anghel Saligny, profesor la Școala Politehnică. Conform programului minimal întocmit, urmau să se producă în țară 30% din

materialele necesare armatei (ceea ce nu s-a reușit). Restul se preconiza să fie acoperit din import.

Prin neutralitatea pe care și-a declarat-o, importul se lovea de greutăți insurmontabile. N-au lipsit, din păcate, nici cazuri în care o serie de industriiași se arătau interesați mai ales în încasarea banilor pentru comenzi și mai puțin de calitatea livrărilor. În consecință, pregătirea materială a armatei române a lăsat de dorit. Urmare a acestei situații, în prima fază a războiului, în campania anului 1916, ea va suferi grele înfrângeri, în ciuda eroismului de care a dat dovada. La aceasta a contribuit însă și faptul că aliații nu și-au îndeplinit obligația de a declanșa, odată cu intrarea noastră în război, ofensive pe frontul rusesc și pe cel de la Salonic.

Pentru agricultură problema principală în perioada neutralității a fost desfacerea produselor agricole pe piețele externe. Relațiile de producție au rămas neschimbate. Ca atare, preocuparea statului a fost aceea de a lua o serie de măsuri menite să înlesnească comerțul exterior de produse agricole. Comerțul exterior al României în anii neutralității a întâmpinat mari greutăți și piedici, mai ales după ce Turcia a închis strâmtoarele, în septembrie 1914.

O mențiune aparte vom face asupra orașului port Constanța. Declanșarea conflagrației mondiale, la 28 iunie 1914, a impus stabilirea unor prețuri maxime la produsele de larg consum. Documentele evidențiază că mulți comercianți angroșiști au folosit, în orașul Constanța, prețuri speculative, înregistrându-se la Ministerul Industriei și Comerțului plângeri referitoare la aceste cazuri. Pentru a stopa aceste acțiuni speculative, la 17 februarie 1915 la Camera de Comerț și Industrie din orașul Constanța s-au întrunit o mare parte a comercianților autohtoni pentru a stabili, în condițiile deciziilor Ministerului Industriei și Comerțului, cota exactă a prețurilor de strictă necesitate. Au existat situații conflictuale între comercianții locali și meseriașii din oraș, primii neacceptând stabilirea prețurilor și a doua categorie protestând împotriva acțiunilor speculative ale acestora. La 23 august 1915 meseriașii s-au adunat în Sala Trocadero pentru a protesta împotriva acestei situații și au depus o moțiune Ministerului de Interne, Ministrului Industriei și Comerțului dar și prefectului și primarului orașului.

Un alt aspect ce trebuie evidențiat îl reprezintă închiderea strâmtoarelor. Una din problemele preocupante pentru statul român a fost și reglementarea, după război, de către Antanta, a regimul liberei navigații prin strâmtoare.

În 1913 exportul României prin principalul său port maritim, Constanța, reprezenta aproximativ 25% din exportul general al țării. El a crescut după Războiul de Independență cu de 20,41 ori (anul de referință fiind 1879).

O comparație a exporturilor derulate prin portul Constanța poate fi făcută prin urmărirea următorului tabel:

Tabel. nr. 1 Evoluția exportului de mărfuri derulate prin portul Constanța în perioada 1879-1915

Anii	mil lei	Observații
1879	67.549	Situția după 1914 a însemnat o diminuare puternică a activităților sale comerciale, astfel încât exporturile au scăzut față de 1913 cu 60,94%, descreșterea continuând în 1915 față de 1913 cu 96,21%. Se poate constata, din urmărirea tabelului, că exportul a scăzut chiar și față de perioada de referință (1879) cu 22,82%.
1913	1.378.869	
1914	538.530	
1915	52.132	

Sursa: Elaborat de autor pe baza lucrării autorilor

Ilie Seftciuc, Iulian Căpățână, *Enciclopedia României*, Editura Academiei, p.50-53

Închiderea strâmtorilor a dus la scăderea volumului activităților comerciale ale României cu partenerii săi tradiționali occidentali de la un procent de 35,46% în 1913 la 5,22% în 1915.

Necesitatea echilibrării comerțului exterior a fost prezentă ca preocupare și în discuțiile din iunie 1914, la întâlnirea de la Constanța dintre țarul Nicolae al II-lea și regele Carol I.

Discuțiile dintre primii miniștri I.I.C. Brătianu și S.D. Sazonoff au evidențiat „comunitatea de interese” între Rusia și România în ceea ce privește comerțul maritim din zona Mării Negre.

Pentru a-i feri pe exportatorii români de pierderi, guvernul României a înființat în octombrie 1915 „Comisiunea centrală pentru vânzarea și exportul cerealelor și derivatelor”. Comisia avea atribuții cu caracter de monopol de stat. Ea stabilea cantitățile necesare consumului intern, prețuri maximale în interior și prețuri minimale la export. Exportul de cereale se putea face numai prin intermediul comisiei. În felul acesta exportatorii români de cereale reușeau să facă front comun împotriva organismelor similare ce luaseră ființă în Germania, Austria și Ungaria și care căutau să cumpere produsele agricole

românești la prețuri cât mai mici. Tratând centralizat, prin intermediul comisiei, exportatorii români evitau acest pericol.

Au fost încheiate, în aceste condiții, două contracte generale pentru vânzări de cereale către Puterile Centrale și unul cu Anglia. Acesta din urmă a avut însă ca scop împiedicarea aprovizionării inamicului, cerealele cumpărate de englezi neavând pe unde să fie transportate.

Alte două organisme de același tip au mai fost înființate, și anume „Comisia pentru exportul vinului” și „Comisia pentru import”, aceasta din urmă având ca sarcină să procure materiale deficitare prin import în compensație.

Exportul de petrol a scăzut simțitor, datorită reducerii producției. Germania exercita presiuni să-i vindem petrol; s-a încheiat chiar o convenție prin care pentru fiecare vagon de benzină Germania se angaja să livreze un vagon cu muniții sau cu medicamente.

În ansamblu, între 1913 și 1915 volumul fizic al exportului românesc a scăzut de peste 3 ori, iar al importului de aproape 5 ori. Valoric însă, el a crescut, datorită umflării prețurilor, provocată de conjunctura de război.

În comerțul interior, datorită reducerii importului și a priorității acordate producției pentru nevoi militare, o serie de produse industriale au început să se găsească mai greu și să fie vândute la prețuri de speculă.

Cererea mare de produse agricole peste graniță genera o tendință de stocare și de creștere a prețurilor și pe piața internă. În această situație, la 24 noiembrie 1914, a fost adoptată o lege a măsurilor excepționale, în virtutea căreia din aprilie 1915 au început să fie stabilite prețuri maxime la articolele de primă necesitate. Cum însă aceste prețuri erau revizuite periodic, cu care prilej erau de regulă majorate, efectul acestei măsuri a fost foarte redus, neputând împiedica scumpirea traiului, scumpire resimțită cel mai greu de populație.

În ceea ce privește finanțele, în anii neutralității bugetul a avut încă un caracter excedentar, dar se remarcă, totuși, o creștere a presiunii fiscale. S-au contractat de către stat și împrumuturi interne de la B.N.R. (în suma totală de 400 milioane lei), precum și unele împrumuturi secrete (din Anglia și Italia) pentru armament. Circulația monetară a crescut de peste trei ori din 1913 până în 1916 (de la 437 milioane lei la 1.452 milioane lei). Se conturează începutul unui proces inflaționist ce avea să se amplifice în anii următori.

EVOLUȚII ECONOMICE ÎN PERIOADA PARTICIPĂRII LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

La 15 august 1916, România a intrat în Război de partea Antantei care îi recunoștea drepturile asupra teritoriilor românești aflate sub stăpânirea Austro-Ungariei.

Tratatul militar prevedea declanșarea consecutivă a două ofensive militare: una din Grecia, la Salonic, și alta pe frontul mare, în Galiția, precum și sprijinirea României cu armament și tehnică militară. Din păcate, Antanta nu și-a respectat convenția militară față de România. Ofensivele preconizate nu s-au declanșat, fapt ce a permis puterilor centrale să concentreze pe frontul românesc importante forțe umane și tehnică militară. Armamentul și tehnica militară nu au venit la timp. După o rezistență înverșunată, armata română a fost nevoită să se retragă reușind să stabilizeze frontul pe linia Galați-Nămoloasa-Focșani.

În condițiile războiului, economia țării a avut enorm de suferit. Din rațiuni strategice militare au fost distruse sonde și instalații petroliere, întreprinderi, căi ferate, poduri – inclusiv podul de la Cernavodă, o parte din recoltă, depozite de combustibil, cereale și alimente.

Teritoriul ocupat a fost supus unui jaf economic voit și sistematic.

Situația industriei a avut mult de suferit. În teritoriul ocupat, Statul major economic – organism special constituit pentru jefuirea țării – a procedat la inventarierea mașinilor și instalațiilor ce nu au putut fi evacuate în Moldova și la trimiterea lor în țările din alianță: Austro-Ungaria, Germania, Turcia, Bulgaria.

În perioada 1 decembrie 1916 – 31 octombrie 1918 au fost exportate din România în cantități impresionante mașini-unelte, produse petroliere, lemn, sare, tutun. La aceste cantități trebuie adăugate cele utilizate sau consumate pe loc de administrație și dominate de ocupație.

Deși Puterile Centrale preconizau reducerea României la rolul de anexă agrară, datorită propriilor necesități de război, ocupanții s-au străduit să refacă și să repună în funcțiune unele industrii din România. Au fost puse în funcțiune minele de cărbune, pirită, sare, fabricile de hârtie din Bușteni, Câmpulung, de zahăr de la Chitila, de bere din Bragadiru, de conserve și marmeladă, morile, fabrici metalurgice.

O atenție deosebită s-a acordat refacerii industriei petroliere; toate terenurile petroliere aparținând statului român și țărilor Antantei au trecut sub stăpânirea societăților germane.

În acest scop au fost constituite trei comandamente militare germane speciale pentru exploatarea petrolului și a derivatelor.

Din necesități militare-strategice, cât și pentru trimiterea bunurilor jefuite în propriile țări, ocupanții s-au preocupat și de refacerea transporturilor. Pentru exploatarea petrolului s-a construit o conductă de petrol până la Giurgiu.

Agricultura a avut și ea mult de suferit de pe urma războiului. Achizițiile de animale și inventar agricol, mobilizarea bărbaților, distrugerea unei părți din recoltă a afectat serios potențialul alimentar al țării.

Deosebit de grea a fost situația economică din Moldova unde s-a retras armata română și autoritățile.

Războiul a adus o mare dezorganizare a activității agricole: 1/3 din lucrările din toamnă nu au fost realizate datorită lipsei de forță de muncă, utilaje, animale; o parte din recolta anului 1916 nu a putut fi strânsă din aceleași motive.

În această situație au fost întreprinse următoarele măsuri: a fost organizată cvasimilitar efectuarea muncilor agricole; a devenit obligatorie, declararea stocurilor de cereale; a fost decretat total monopolul statului asupra comerțului interior cu cereale; consumul intern a fost naționalizat; s-au luat măsuri de reglementare a rechizițiilor, transporturilor, de import de semințe și de alimente, de repunere în funcțiune a morilor etc.

Toate acestea se reflectau în mari lipsuri în aprovizionarea armatei și populației cu cele necesare.

Intrarea României în război, cu consecințele ei militare și economice, a atras după sine o serioasă dezorganizare a finanțelor publice.

Tabel. nr. 1 Evoluția deficitelor bugetare în perioada 1916-1919 (mil lei)

Anii	mil lei	Observații
1916-1917	467,60	Odată cu bugetul pe 1916-1917, au început să apară deficite mari și în rapidă creștere. În perioada 1916 -1919 deficitul bugetar crește de 2,72 ori, urmare a necesității acoperirii achizițiilor pentru armată și populație.
1917-1918	715,60	
1918-1919	1273,20	

Sursa: prelucrare după seriile statistice din cartea prof Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României – Cercetări statistico-istorice 1859-1947* vol III, Editura Academiei Române.

Prețurile sunt exprimate în valori echivalente ale anului 1938

Pentru acoperirea acestor deficite guvernul a recurs la noi împrumuturi făcute la Banca Națională, ceea ce a determinat o creștere a circulației monetare a României și o puternică depreciere a leului și, prin urmare, la dezvoltarea explozivă a inflației.

Procesele inflaționiste au fost agravate de jaful practicat de Puterile Centrale pe teritoriul ocupat. Odată cu ocuparea Bucureștiului, Banca Națională a fost pusă sub sechestru de comandamentul militar al ocupanților, și a primit sarcina de a emite bani de hârtie. Emisiunea leilor se făcea pe baza unui depozit de numerar aflat la Banca Imperiului German și a dezorganizat mult circulația monetară, constituind în perioada următoare războiului o cauză însemnată a inflației monetare.

Situația militară a României a devenit în toamna anului 1917 deosebit de grea. Cu toate victoriile aceluiași an, după încheierea păcii între Rusia și Germania, România rămânea singură pe tot frontul de răsărit, să țină piept armatelor germane și austro-ungare. Prin urmare, a fost forțată să încheie un armistițiu cu Puterile Centrale, ducând la semnarea preliminarilor de la Buftea, în martie 1918, iar în final, a Păcii de la București.

Principalele prevederi din acest tratat se refereau la: cedări de teritorii, petrol, produse agricole, transport și comunicații, finanțe, navigație și regimul Dunării. Conform prevederilor Păcii de la București, România trebuia să cedeze Bulgariei partea de sud a Dobrogei, până în apropierea liniei ferate Cernavodă-Constanța. Restul acestei provincii românești rămânea condominium al celor patru puteri învingătoare, până la realizarea înțelegerii dintre Bulgaria și Turcia.

Principalele noastre bogații precum petrolul și cerealele erau supuse unei reglementări draconice, stabilindu-se convenții speciale, anexe la tratatul economic. Astfel potrivit “Convențiunii pentru petrol” – document derivat din tratat, guvernul român a trebuit să acorde dreptul exclusiv de a folosi terenurile petrolifere ale statului societății “Oelländerein-Pacht-Gesellschaft” pe o durată de 90 de ani, adică până în anul 2008. Pe această durată, societății i se mai acordau și o serie de privilegii precum folosirea căilor de comunicație, mijloacelor de transport și rețelei de distribuție și stocare a petrolului, construirea drumurilor, căilor ferate, conductelor, diverselor instalații, întrebuințarea lor fiind scutite de impozite.

Toate terenurile necesare lucrărilor erau puse la dispoziție de către statul român “în schimbul unei dări potrivite” - precum era menționat în tratat.

Un alt capitol al convenției prevedea că societățile petroliere ale celor din tabăra Antantei vor fi lichidate forțat, iar drepturile și valorile lor vor fi transferate unei alte societăți, ce ar beneficia de aceleași drepturi ca și societatea Oelländerein-Pacht-Gesellschaft.

Cu Germania în frunte, Puterile Centrale încercau să jefuiască statul român obligându-l, prin convenție, să înființeze un monopol comercial de stat pentru petrol brut și să concesioneze exercitarea dreptului de monopol unui grup financiar germano-austro-ungar. Acest grup urma să preia la prețul stabilit de ei înșiși tot petrolul extras în România și să aibă dreptul exclusiv de a-l vinde în interior sau în afară.

Printr-o alta convenție, România era obligată să dea Germaniei și Austro-Ungariei, timp de 9 ani, până în 1926, toate prisosurile de cereale, semințe oleaginoase, nutreț pentru vite, leguminoase, vite, carne, plante textile și lână precum și de vin și fructe, la prețuri și în cantități dictate de cele două puteri.

În ce privește transporturile, Germania obliga, între altele, România ca până la 31 decembrie 1930 să mențină în vigoare tariful de transport existent la 1 iulie 1916, având grijă să-și rezerve mari avantaje și la tarifele telegrafice și poștale.

Germaniei i se asigura o poziție dominantă în Comisia Europeană a Dunării, excluzând din componența ei țările ce-i erau adversare în război: Anglia, Franța, Italia.

Șantierelor navale din Giurgiu și Turnu-Severin urmau să fie arendate pe timp de 40 de ani Puterilor Centrale, la expirarea termenului putându-se face o nouaarendare.

România era obligată să retragă din circulație banii emiși de Banca Națională în perioada ocupației, să plătească toate rechizițiile rămase neachitate de ocupanți și despăgubiri supușilor Puterilor Centrale și celor ai statelor neutre pentru pagubele suferite în timpul războiului.

Depozitul Băncii Naționale era supus sechestrului, iar operațiile cu devize efectuate de băncile române urmau să fie controlate de doi comisari germani numiți în acest scop.

În ce privește Puterile Centrale, acestea nu-și luau față de România nici o obligație, tratatele încheiate neconținând în acest sens decât unele vagi promisiuni.

Tratatul de la București a fost denunțat câteva luni mai târziu, în noiembrie 1918, odată cu înfrângerea Puterilor Centrale. Deși nu fusese ratificat, regele evitând să-l semneze, totuși, din martie și până în noiembrie,

ocupanții s-au folosit de clauzele lui pentru a continua și intensifica jefuirea bogățiilor.

Dobrogea, provincie a statului român, a cunoscut lupte crâncene între beligeranți soldate cu ocuparea acesteia și supunerea unui regim militar draconic.

În cartea sa „Istoria așezărilor germane în Dobrogea”, Hans Petri – german așezat în aceste ținuturi, descrie privațiunile la care au fost supuși cetățenii autohtoni în timpul luptelor între beligeranți. După intrarea în război a Armatei Române, în seara zilei de 14/27 august 1916, luptele de pe frontul dobrogean, ca și de peste Carpați, au fost puternic afectate de înfrângerea de la Turtucaia (24 august - 6 septembrie 1916). În urma unor acțiuni succesive, armata română și trupele ruso-sârbe nu au putut opri ofensiva trupelor germane, bulgare și turcești. La 22 decembrie 1916 toată Dobrogea era ocupată, mai puțin Delta Dunării, unde statul român și-a păstrat autoritatea. „Dobrogea a fost împărțită administrativ astfel încât centrul și sudul a fost atribuit comendurii germane, iar nordul bulgarilor” - după cum consemnează Hans Petri.

Noul guvernator al Dobrogei, fostul prefect al poliției din Sofia, se instalează în clădirea primăriei, unde trona inscripția ”Regatul Bulgariei. Comuna Urbană Constanța”.

Administrarea comunală a fost: bulgară (aprilie - iulie 1917); austro-ungară (iulie 1917 - noiembrie 1918); germano-bulgară (noiembrie 1918-decembrie 1918).

Teritoriul Dobrogei ocupate a fost împărțit în șase subprefecturi.

Un important izvor scris german, intitulat *Memoriul Administrației Germane de Etapă din Dobrogea*, întocmit în aprilie 1917, ne dezvăluie cauzele pentru care Germania și-a constituit structuri de administrație proprii în zona dintre Dunăre și Mare. Conform acestui document, în zona ocupată de germani a fost instalată Administrația Germană de Etapă din Dobrogea, structură care a funcționat prin substructuri militare, economice și de administrație. În cadrul acesteia se distingea Statul Major Economic care coordona activitatea Comisiei economice care, la rândul ei, era structurată pe trei secții: Secția Agricolă, Secția Tehnică și Secția materiilor industriale. Mai exista, ca anexă, și Serviciul materiilor prime de război.

Pentru a-și îndeplini sarcinile economice a pus pe prim plan chestiunea impozitelor și redresarea situației economice. Au fost eliminate impozitele,

introduse inițial de funcționarii bulgari, și s-a revenit la taxele percepute în perioada administrației românești.

Pentru a stabili cantitățile și tipurile de produse existente s-a trecut la evaluarea situației economice. S-au găsit, în silozurile din port, importante cantități de grâu, secară, făină, porumb, ovăz și alte produse agricole. Calitatea lor era însă precară. Majoritatea cerealelor au fost repartizate pe baza Convenției de la Sofia din 1 decembrie 1916.

Conducerea Administrației de Etapă a hotărât să controleze strict stocurile de produse agricole pentru a asigura hrănirea trupelor proprii dar și populația. Veștile erau îngrijorătoare în sensul că datorită deficitului mare de cereale nu se putea asigura și necesarul de hrană al populației și pentru însămânțări. Pentru a-i determina pe localnicii din mediul rural să scoată cerealele stocate, s-a decis să se efectueze plata cu cash. Aceiași decizie s-a luat și în cazul animalelor rechiziționate pentru tăiere. La fel ca și în cazul produselor agricole, deficitul era așa de mare încât nu se putea asigura hrănirea populației.

Activitatea morilor în zona germană a fost pusă sub pază militarizată.

Activitatea de evaluare s-a îndreptat și spre produsele petroliere. Trebuie menționat faptul că periodic navele de luptă ale Rusiei bombardau depozitele de produse petroliere, provocând pierderi de cantități necesare pentru armata germană.

Au fost fricțiuni între germani și bulgari pe tema produselor petroliere. Fiecare dorea o cantitate mai mare de asemenea produse. Fricțiuni erau și pe tema capacităților de transport și de rafinare.

Germania a încărcat șleपुरi-cisternă la Cernavodă și Rusciuk. De exemplu, rafinăria de la Cernavodă era deja în mâinile bulgarilor iar la 26 februarie 1917 a fost preluată de Administrația de Etapă. Până la 5 noiembrie 1916 Administrația de Etapă, prin Centrul de materii prime de război, a efectuat activități specifice de depistări, evaluări, confiscări/achiziționări de diverse materii prime din Constanța și împrejurimi. Activitatea s-a extins la nivelul întregii zone, prin cei 200 de achizitori civili, primari și alte persoane loiale care lucrau sub coordonarea economiștilor.

Materiile prime fără proprietar erau confiscate, celelalte achiziționate și depozitate în centre organizate, lângă calea ferată și drumuri accesibile camioanelor. S-a lăsat producătorilor semințe pentru însămânțarea de primăvară.

Mina de la Altân Tepe a fost preluată de Centrul de materii prime și Serviciul Tehnic. În urma controlului s-au găsit importante cantități de sulf și cupru. Instalațiile erau distruse și lipsea forța de muncă. S-a trecut la efectuarea unor lucrări pregătitoare pentru reluarea producției. Se estima pentru o extracție de 100 tone minereu cuprifer până în iunie 1917.

S-au luat măsuri pentru revitalizarea pescuitului, ca urmare a faptului că în prima fază au fost rechiziționate de către aliații germanilor toate bărcile și plasele precum și 70-80% din recoltă. În zona Jurilovca și Constanța pescuitul s-a realizat sub controlul Administrației de Etapă.

Dobrogea era considerată ca una din cele mai bogate regiuni de vânătoare din Europa. Autoritățile germane au interzis civililor vânătoarea, având drept de vânătoare numai ofițerii, cu respectarea perioadelor de interdicție la păsări și animale.

S-a apreciat că Dobrogea este săracă în întreprinderi industriale. Mori mecanizate, prese de ulei se găseau în multe localități, dar majoritar erau deteriorate. Instalația de la Silozurile din portul Constanța, care curățau și încărcau cereale, era considerată printre cele mai bune din Europa. După punerea în funcțiune, s-au prelucrat și încărcat, până în aprilie 1917, în nave circa 5.800 de tone. La Cernavodă a fost repusă, cu o investiție minimă, Fabrica de Ciment, a cărei producție a fost rechiziționată pentru lucrări militare.

Lista investițiilor poate continua și este prezentată în acest memorandum cu lux de amănunte.

Și transporturile au fost în atenția ocupanților. La intrarea în război Dobrogea avea două linii principale: Constanța – Cernavodă, cu fir dublu, și Medgidia – Boteni, cu un singur fir. Aceasta a fost construită până la Bazargic, în 1909, iar în 1913 a fost legată de calea ferată, preluată de la Bulgaria. Pe timpul operațiunilor militare ultima linie a fost distrusă și, prin urmare, ocupanții au refăcut-o. Pe principala linie, Cernavodă – Constanța, circulau vagoane cisternă de la Stația de Petrol din Portul Constanța către instalațiile de încărcare din Cernavodă, pentru transportul ulterior spre frontul din Muntenia și Germania. Pe a doua linie refăcută, diverse produse erau direcționate spre Bulgaria și Istanbul.

Podurile peste Dunăre nu mai erau funcționale datorită aruncării lor în aer de către trupele române și, prin urmare, conducerea Etapei germane avea în plan și repararea lor pentru reluarea legăturilor feroviare cu Comandamentul german din București.

Secția maritimă germană din Constanța a dat sprijin Turciei pentru repararea unor nave, pilotaj și asigurarea unui culoar de navigație fără mine. Totodată Comandamentul german de etapă asigura protecția costieră cu baterii de coastă, mai ales împotriva navelor rusești care bombardau portul Constanța. Între decembrie 1916 și aprilie 1917 au ieșit din portul Constanța peste 70 de nave cu produse cerealiere și petroliere, vapoare și veliere.

O atenție deosebită a fost acordată circulației leului, levei și mărcii, în conformitate cu măsurile luate la nivel central. S-au introdus în circulație noi bancnote, aduse de la Banca Națională, și s-a introdus așa numita „valută de rechiziție”.

Această organizare foarte judicioasă a avut ca scop practic jefuirea României și transformarea ei într-o colonie a Puterilor Centrale.

În cei doi ani de ocupație a unei bune părți a teritoriului Vechiului Regat, trupele inamice au luat și au transportat peste graniță, conform datelor din cartea lui Victor Axenciuc, *Introducere în istoria economică a României. Epoca Moderna*, București, 1997, și din cea a lui Nicolae Belli, *Tranziția – mai grea decât un război*, București, 2001: 57.000 tone mașini și materiale din demolarea fabricilor; 1.140 mii tone produse petroliere; 2.162 mii tone cereale și furaje; 86 mii vite mari, 106 mii porci, 100 mii oi și capre; mii de tone de produse textile, piei, alcool, tutun, chimicale. La acestea se mai adaugă cheltuieli de întreținere ale armatei și autorităților germane de ocupație (circa 500 mii persoane).

Pierderile materiale s-au ridicat la 72 miliarde lei aur, dar aliații au recunoscut, la Conferința de pace, numai 31 miliarde, și au acordat drept despăgubire doar 3,1 miliarde lei. Restul a fost suportat de statul nostru, adică de populația țării. Datoriile externe ale României, ca țară succesoare, au fost: 64,4 milioane US dolari, 2.227,8 milioane franci elvețieni, 72 milioane franci aur, 1,8 milioane florini olandezi.

Datoria publică externă pentru plata ajutorului în muniție și material de război primit de la aliați era: 26 milioane lire sterline către Anglia; 47,7 milioane dolari către SUA; 185 milioane lire către Italia; 1.400 milioane franci aur către Franța.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

În 1921 Nicolae Titulescu, ministrul de finanțe, expunând în Parlament bugetul țării aprecia datoria publică a statului la 27 miliarde lei, din care 4/5 internă și 1/5 externă.

Datoria externă era apreciată atunci de Titulescu la 965 milioane dolari (la paritatea oficială de 5,18 lei/US dolari). Specialiștii au apreciat că dacă însumăm distrugerile de război, chiar în varianta recunoscută de aliați, cu datoria externă rezultă 6,965 miliarde dolari.

Distrugerile materiale de război în varianta recunoscută de aliați la Conferința de pace reprezentau 6 miliarde dolari. Economia României era practic ruinată, industria distrusă în proporție de 60%; căile ferate distruse și ele în proporție de 30%; încă și mai mari erau pagubele create de distrugerea sondelor petroliere, a porturilor, a producției agricole etc.

Distrugerile din timpul războiului au fost compensate prin acțiunea forțelor de progres puse în mișcare de politica guvernamentală, reușindu-se astfel ca nivelul antebelic (din 1914) să fie din nou atins în 1924, adică după o perioadă de numai șase ani și două luni de la sfârșitul războiului (noiembrie 1918).

Așa cum arăta prof. N. Belli în cartea „Tranziția – mai grea decât un război”, distrugerile de război au fost însă și creatoare, prin sporirea considerabilă a teritoriului și populației țării în urma Unirii, dar și prin faptul că țara s-a bucurat de conducerea competentă a unor mari bărbați de stat, care au efectuat cele trei mari acțiuni politice de anvergură istorică, decisive pentru progresul țării: reforma agrară din 1921; adoptarea unui nou sistem electoral și legiferarea noii Constituții din 1923.